

Heydər Əliyev-90

Ümummilli lider Heydər Əliyev hüquqi-demokratik Azərbaycan Respublikasının yaradıcısıdır

Azərbaycan xalqının tarixində müstəsna rol və xidmətləri ilə ümumxalq məhəbbəti qazanaraq canlı əfsanəyə çevrilmiş milli xilaskarımız Heydər Əliyev müstəqil dövlətçiliyimizin banisi və hüquqi-demokratik Azərbaycan Respublikasının qurucusu kimi əbədiyaşarlıq zirvəsinə yüksəlmişdir.

Hər bir xalqın, millətin ictimai şüurunda hakimiyyət anlayışı geniş kütlənin ürəkəndən inandığı lider fenomenində real təcəssümünü tapır. Məhz buna görə də xalq özünün taleyüklü problemlərinin həllini həmişə olduğu kimi güclü, qətiyyətli və müdrik rəhbərin əzmkar fəaliyyəti, onun şəxsi və bənzərsiz keyfiyyətləri ilə bağlayır. Hansı siyasi şəraitdə və tarixi mərhələdə yaşamasından asılı olmayaraq, Azərbaycan xalqı da öz taleyini dahi öndər Heydər Əliyev siyasi kursunun həyati əhəmiyyət daşıyan prinsiplərinə etibar etmişdir. Bu kurs azərbaycanlıların bir millət olaraq inkişafını təmin etməyə qadir olan konseptual ideologiya kimi Azərbaycan xalqının qəlbində silinməz iz buraxmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Azərbaycanda hamının eyni dərəcədə inandığı fundamental siyasi ideologiyanın, bütün vətəndaşların hüquqlarını qoruya bilən hüquqi-demokratik dövlətin əsasını qoymuş, hüququn aliliyinə əsaslanan idarəetmə sistemi yaratmışdır. Azərbaycanda hüquqi-demokratik dövlət quruculuğu siyasəti və Avropa dəyərləri sistemində inteqrasiya dahi öndərin bilavasitə seçimi ilə mümkün olmuşdur.

Ulu öndər Heydər Əliyev hüquqi-demokratik inkişaf yolunun Azərbaycan modelini dünyaya belə təqdim etmişdir. «Mən artıq çoxdan—Azərbaycana gələn kimi elan etmişəm ki, respublikamız demokratikləşmə, hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə, dünyaya demokratiyasının təcrübəsindən istifadə etməklə və demokratiyanın bütün atributları ilə, hüquqi-demokratik cəmiyyət quruculuğu yolu ilə getməlidir. Əlbəttə ki, yerli şərait, milli ənənələr nəzərə alınmalıdır». Azərbaycan xalqı və dövləti milli xilaskarımız Heydər Əliyevin bu tövsiyələrinə əməl edərək öz nailiyyətlərini günbəgün zənginləşdirir.

1993-cü ilin iyununda, son dərəcə mürəkkəb bir dövrdə,

xalqın təkidli tələbi ilə respublika rəhbərliyinə qayıdan dahi öndər Heydər Əliyev ictimai-siyasi sabitliyi təmin etməklə, vətəndaş qarşılıqlarını aradan qaldırmaqla, ölkəni parçalanma təhlükəsindən xilas etməklə, sözün əsl mənasında, Azərbaycan xalqının milli qurtuluşunu təmin etmişdir. Həmin vaxtdan etibarən ümummilli lider Azərbaycanda vətəndaş sülhünün və siyasi sabitliyin təmin olunmasına, hüquqi dövlət quruculuğu istiqamətində əməli addımların gerçəkləşdirilməsinə, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna xidmət edən və elmi əsaslara söykənən genişmiqyaslı islahatların həyata keçirilməsinə yol açmışdır.

Ulu öndərin Azərbaycan dövlətçiliyi qarşısında ən mühüm xidmətlərindən biri də onun dövlət quruculuğunun hüquqi əsaslarını yaratmasıdır. Milli xilaskarımız hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra, hüquqi dövlət quruculuğunu ilk gündən öz siyasətinin üstün istiqaməti kimi önə çəkmişdir: «**Biz Azərbaycanda demokratik respublika quraraq, sivilizasiyalararası cəmiyyət uğrunda mübarizə apararaq, ümumi dünyəvi, bəşəri dəyərlərin hamısından istifadə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, Azərbaycan uzun illərdən sonra, ilk dəfə müstəqilliyini qazandıqdan sonra bütün dünyaya öz tarixi nailiyyətlərini, milli ənənələrini nümayiş etdirə bilsin. Güman edirəm ki, Azərbaycan xalqının bu mənadə həm tarixi, həm də müasir potensialı olduqca böyükdür. Bunların hamısından istifadə edilərsə, Azərbaycan həm tam müstəqil dövlət olacaq, həm də cəmiyyətimiz tam demokratik, hüquqi, ümumbəşəri dəyərlərin əsasında qurulan demokratik bir cəmiyyət olacaq.**»

Respublikamızda azad və demokratik cəmiyyətin bərqərar olmasını özünün ali prinsiplərindən biri elan etmiş dahi öndər Heydər Əliyev bu məqsədə yönəlmiş çoxşaxəli islahatların həyata keçirilməsini də ən vacib məsələlərdən hesab edirdi.

Azərbaycanda müstəqil dövlətçilik ənənələrini formalaşdıran ulu öndər Heydər Əliyev müəllifi olduğu siyasi-hüquqi strategiyanın davamlılığını təmin etmiş, parlaq zəkası hesabına respublikamızın gələcək uğurlarına təminat yaratmışdır.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi uzaqqörənliyinin, misilsiz qətiyyətinin, prinsipliliğinin və siyasi iradə nümayişinin məntiqi nəticəsi olaraq 1994-cü ildə «Əsrin müqaviləsi»nin əfsanədən reallığa çevrilməsi ölkənin bütün strateji əhəmiyyətli sahələrinin inkişafına təkan verməklə yanaşı, Azərbaycanda hüquqi islahatların daha sürətlə və yeni mərhələdə aparılmasına da geniş imkanlar yaratmışdır.

Müdrək şəxsiyyətin rəhbərliyi altında hazırlanaraq 1995-ci ilin 12 noyabrında ümumxalq səsverməsi yolu ilə qəbul edilmiş müstəqil Azərbaycanın ilk (birinci) Konstitusiyası ölkənin gələcək inkişaf istiqamətlərini müəyyənləşdirməklə yanaşı, insan hüquq və azadlıqlarının təminatını dövlətin ali məqsədi kimi ön plana çıxarmışdır. Konstitusiyanın 12-ci maddəsinin I hissəsinə əsasən, insan və vətəndaş hüquqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarının layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədinə çevrilmişdir. Bununla əlaqədar, respublikamız insan hüquq və azadlıqlarının, demokratik təsisatların təminatı ilə bağlı mühüm beynəlxalq konvensiyalara, sazişlərə qoşulmuşdur. Əsas Qanunda əksini tapmış müddəaların üçdə ikisinin sırf insan hüquq və azadlıqları ilə bağlı olması, Dahi Öndər Heydər Əliyevin ümumbəşəri dəyərlərə sadıqlılığının, onun daxili demokratikliyinin bariz təcəssümünü nümayiş etdirmişdir.

Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrdə təsbit olunmuş, ölkəmizin dövlət və yerli özü-nüidare orqanları, vəzifəli şəxsləri tərəfindən pozulan insan hüquq və azadlıqlarının bərpa edilməsi məqsədilə, 28 dekabr 2001-ci il tarixdə «Azərbaycan Respublikasının insan hüquqları üzrə müvəkkili (ombudsman)» haqqında Konstitusiyaya Qanunu qəbul edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının təmin edilməsi istiqamətində həyata keçirilən hüquqi islahatların və milli qanunvericiliyin beynəlxalq, Avropa standartlarına uyğunlaşdırılması prosesinin məntiqi davamı kimi, 24 dekabr 2002-ci il tarixdə qəbul edilmiş «Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçiril-

məsinin tənzimlənməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanunu da tənzim etdiyi məsələlərin dairəsinə görə çox mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Bu Qanun Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsi vəziyyətini «İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyasına uyğunlaşdırılması məqsədi daşımışdır.

«**Dövlət iki şeydən sarsıla bilər: cinayətkar cəzasız qalanda və günahsız cəzalandırılında.**» Dahi öndərin bu sözləri onun insan hüquq və azadlıqlarına necə böyük hörmətlə yanaşdığına əyani təzahürüdür. Ümummilli lider vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesinin uğurla həyata keçirilməsi üçün fundamental insan hüquq və azadlıqlarının təminatına geniş şərait yaratmağın vacibliyini daim diqqət mərkəzində saxlamışdır. Onun şəxsi iradəsi və həyata keçirdiyi ardıcıl hüquqi islahatların məntiqi nəticəsi olaraq, respublikada insan hüquq və azadlıqlarının səmərəli müdafiəsi sistemi də yaradılmışdır.

Konstitusiyanın qəbulundan sonra Azərbaycanda hüquqi islahatların keyfiyyətə yeni mərhələsi başlanmış, dövrün tələblərinə cavab verən bir sıra yeni qanunvericilik aktları hazırlanaraq qəbul edilmişdir. Belə ki, ali qanunvericilik orqanı olan Milli Məclis tərəfindən təkcə beş ildə (1995—2000-ci illərdə) çoxlu sayda qanun qəbul edilmişdi ki, bu da respublikamızda qanunçuluğun və hüquqi-demokratik dövlət quruculuğunun hüquqi bazasının yaradılmasının parlaq təzahürü idi.

Milli xilaskarımızın hələ 1993-cü ildən tətbiqinə moratorium qoyduğu ölüm hökmü 1998-ci il fevralın 10-da tamamilə ləğv edilmiş, Azərbaycan bütövlükdə Şərqdə bu qətiyyətli və tarixi qərarı verən ilk ölkə olmuşdur. Həmin vaxt hətta Avropa Şurasının üzvü olan bir sıra dövlətlər, bu analoji addımı atmamışdılar.

Yüksək humanizmin və insanpərvərliyin bariz ifadəsinə çevrilən bu addım Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu yüksəltmiş, 2001-ci ilin 25 yanvarında müstəqil respublikamız Avropa Şurası kimi mötəbər beynəlxalq təşkilata tamhü-

quqlu üzv qəbul edilmişdir. Təşkilatla səmərəli əməkdaşlıq Azərbaycanın milli qanunvericiliyinin Avropa standartlarına uyğunlaşdırılmasına, mütərəqqi məhkəmə-hüquq islahatlarının aparılmasına əlverişli şərait yaratmışdır. Azərbaycanın Avropa Şurasına tamhüquqlu üzv olması müasir tariximizin ən böyük hadisələrindən biri sayılmalıdır. **Bu, dahi öndər Heydər Əliyevin Azərbaycana qazandırdığı əvəzsiz uğurlardan biridir.**

Ümummilli lider Heydər Əliyevi böyük şəxsiyyət və insan kimi xarakterizə edən mühüm keyfiyyətlərdən biri də onun yeritdiyi siyasətin yüksək humanizm və insanpərvərlik prinsiplərinə əsaslanması olmuşdur. **1995—2003-cü illər ərzində dahi öndər Heydər Əliyev tərəfindən 32 əfv fərmanı imzalanmış, bu fərmanlar 3091 məhkuma şamil edilmişdir. Milli xilaskarımızın qanunvericilik təşəbbüsü əsasında Milli Məclis 1996-2001-ci illərdə 8 amnistiya haqqında qanun imzalamış, 31584 nəfərdən artıq məhkum azadlığa buraxılmış və yaxud cəzasının çəkilməmiş hissəsi yarıyadək azaldılmışdır.** Bu addımlar ciddi tərbiyəvi əhəmiyyət daşımaqda, cinayət törətmiş şəxslərin islah olunmasına yönəlmiş, ölkədə cinayətkarlığın azalmasına səbəb olmuş və cəmiyyətə pak-mənəvi dəyərlər, humanizm hissələri aşılamışdır.

Konstitusiyanın 7-ci maddəsinin III hissəsində hakimiyyət bölgüsünün prinsipləri dəqiq əksini tapmış və bununla da zamanın tələbinə uyğun olan məhkəmə-hüquq islahatlarının həyata keçirilməsi üçün fundamental hüquqi zəmin yaradılmışdır. Dahi öndər Heydər Əliyev yeni dövrün tələblərinə cavab verən hüquq qanunvericiliyinin formalaşdırılması üçün 21 fevral 1996-cı ildə Hüquq İslahat Komissiyasının yaradılması barədə sərəncam imzalamışdır. Həmin komissiya tərəfindən hazırlanmış «Konstitusiyaya Məhkəməsi haqqında», «Məhkəmələr və hakimlər haqqında», «Vəkillər və vəkillik fəaliyyəti haqqında», «Prokurorluq haqqında», «Polis haqqında», «Əməliyyat-axtarış tədbirləri haqqında», «Notariat haqqında», «Ailə məəcəlləsi», «Mülki məəcəllə», «Cinayət məəcəlləsi», «Mülki-prosessual məəcəllə», «İnzibati xətalər məəcəlləsi», «Cəzaların icrası məəcəlləsi», «Gömrük məəcəlləsi», «Vergi məəcəlləsi» və digər qanunların qəbulu məhkəmə-hüquq islahatları sırasında xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Həmin qanunların qəbul edilməsi dövlətçiliyin inkişafında, cəmiyyət həyatında hüquqi normaların bərqərar olmasında, hüquqi təminatın inkişafında həlledici əhəmiyyət daşıyır.